

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליכוביץ
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
המסדרות נשי מזרחי באמריקה

נח (תשי"ז)

לפסוק ראשון בפרשתנו ע"י גם גליון נח תשי"ז טאלה ב.

אלה תולדות נח איש צדיק

הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר (משלי י') "זכר צדיק לברכה"
דא: למדן עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

רש"י

אלה תולדות נח
"תולדות" פירושו הקורות שקרוהו בדבר המכול ואחריו, וכן (בר' ל"ז)
"אלה תולדות יעקב", כי הקורות הם תולדות הימים, וכן אמר (משלי כ"ז)
"כי לא תלד מה ילד יום".

- (1) מה קשה לו?
- (2) מה ההבדל העקרוני בין שני פרושיו?
- (3) העתק את פסוקנו פעמים וסמנו בסמני פסוק בהתאם לכל אחד מפרושי רש"י.
- (4) לפי הכלל, שאין רש"י מביא שני פרושים אלא אם כן לא נחת דעתו אף באחד מהם - מהי חולשת כל אחד מסני פרושיו?
- (5) המהר"ל מפרג בספרו גור אריה על רש"י מקשה על סגנונו של רש"י בפרושו השני: למה אמר "עיקר תולדותיהם של צדיקים" ולא אמר: למדן שתולדותיהם של צדיקים מעשים טובים?
(וכן כתוב במקורו תנחומא נח ב': "תולדותיו של אדם אלו מעשים טובים" ולא נאמר שם "עיקר תולדותיו".
- (6) האם מסכים רד"ק בפרושו למלת "תולדות" עם אחד מסני פרושי רש"י או בחר לא דרך אחרת?
- (7) כיצד מיושב הקשי שעמד בפני רש"י (שאלה א₁) לפי דברי הרד"ק?

אב. צדיק תמים היה בדורותיו.

תנחומא באבער נח ה!
מהו "בדורותיו"? יש דורשין לשבח היש דורשין לגנאי. צדיק בדורותיו ולא בדורות אחרים. משל למה הדבר דומה: אם יתן אדם סלע של כסף בתוך סלעים של חושת, אותה של כסף נראית נאה. כך היה נח נראה צדיק בדור המבול. יש דורשין אותו לשבח. כיצד? משל לחבית של אפרסמון שהיתה נתונה בקבר ויהיה ריחה טוב, אילו היתה בבית על אחת כמה וכמה.
והסבר, למה בחר הדורש לגנאי במשל המטבע (בדבר הניתן לראיה) ובחר הדורש לשבח בשמן אפרסמון (בדבר המספין ריח)

א. צדיק תמים היה בדורותיו

רש"י: "בדורותיו": יש מבינים דורשים אותו לשבח, כל שכן "אילו היה בדורו של צדיקים היה צדיק יותר".
יש דורשים אותו לגנאי: לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.
ופרש דבריו ר' מרדכי יפה בעל "לבוש האורה" על רש"י:
ודע ששתי אלו הדעות, ר"ל הדורשים לשבח והדורשים לגנאי, נותנים לבן מדרגה אחת בצדקותיו ואינם חלוקים במדרגת מעלת צדקותיו של נח; ולדבריהם שניהם לא היה אלא צדיק בינוני - אלא שזה הדורש לשבח ואומר, שמדרגת הפסוק היא, גם היה בדורות של צדיקים ולמד ממעשיהם ודאי היה צדיק יותר גדול טמם שהיה, וזה הדורש לגנאי אומר: פירוש "בדורותיו" - לפי דורו היה צדיק ומנחנו הפסוק לומר, שלא היה אדוק בצדקותו, שגם אם היה בדורו של אברהם, לא היה צדיק יותר, כי לא היה לומד ממעשיו ולא היה נחשב לכלום.

- א. הסבר, אם כפי בעל לבוש האורה שאין מחלוקת בין רבותינו באשר לאמיתו וטיבו של נח - אם כן במה נחלקו עד שהגיעו לידי מסקנות מנוגדות?
- ב. מה הן הראיות מתוך המסומר בפרשתנו (טוקים ו"ז') ל"בינוניותו" של צדיק זה?
- ג. מה הם המקומות ברש"י לטוקים ו"ז' - ז' שממם הולך רש"י בעקבות הדעה הזו, (שלא היה צדיק אלא עד הדרגה בינונית).

ד. ס' ד"ה את האלוקים התהלך נח:
רש"י ובאברהם הוא אומר (בראשית כ"ד) "אשר התהלכתי לפניו". נח היה בריך סעדי
לתמכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו.

בראשית רבה ל' י'
"את האלקים התהלך נח" (בראשית י"ט) - ר' יהודה ור' נחמיה: ר"ל יהודה אמר:
משל למלך שהיו לו שני בנים, אחד גדול ואחד קטן. אמר לקטן: הלך עמי ואמר:
לגדול: כוא והלך לפני. כך אברהם שהיה כוחו יפה - "התהלך לפני" ויהיה תמים,
גדול נח שהיה כוחו רע - "את האלקים התהלך נח".
ר' נחמיה אמר: משל לאוהבו של מלך שהיה משתקע בטיט עבה, הציץ המלך וראה
אותו. אמר לו: עד שאתה משתקע בטיט - הלך עמי. הוא הוא דכתיב: "את האלקים
התהלך נח". ולמה אברהם דומה: לאותו של מלך, שראה את המלך מחלף בסבואות
האסילים. הציץ אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון. הציץ המלך וראה אותו,
אמר לו: עד שאתה מאיר לי דרך החלון - בוא ותאיר לפני.
כך אמר הקב"ה לאברהם: עד שאתה מאיר לי מספורסמא ומאברותיה - בוא ותאיר
לפני בארץ ישראל!

- א. מה הקשי שעמד בפני המדרש ובפני רש"י שאותו רצו ליטב?
2) מהי הוראת מלת "את" בפסוקנו לזעזעם והיכן מצינו בתורה "את"
בהוראה זו?
3) התוכל להוכיח מתוך השוואת פרשתנו לפרשת וירא את ההבדל הזה שפגמו
הז"ל בין נח לאברהם?
4) גם לר' יהודה וגם לר' נחמיה גדול אברהם מנח.
הסבר מהו איפוא ההבדל בין דעותיהם?

(שים לב: שמוש בדמוי אחר, כמשל אחר, סימן הוא להוראה
אחרת כנמשל. וע' גליון בראשית תשי"ח טאלה ג')

אולי י"א. ותמלא הארץ חסד.

רש"י ד"ה חסד: גזל
ויש ספרים שכתוב בהם ברש"י: גזל. שנאמר (יזנה ג') "ומן החסד אשר בכמיהם".
הסבר במה עשוי הפסוק ביוזנה להוכיח את צדקת מרדכי ("זנאמו").
הלא גם שם כמו בפסוקנו מופיעה מלת "חסד" בלי תוספת באור,
כמו בפסוקנו?

י. יג ויאמר אלוהים אל נח: קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חסד מפניהם.
רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

- א. מה קשה לו בפסוק?
2) מה הרעיון הכלול בדבריו?
3) בעל ספר הזכרון מקשה על לשון רש"י: למה נכנס רש"י בלשון חלילה
לומר: "לא נחתם גזר דינם אלא על...". ולמה לא אמר בלשון חיוב?
נחתם גזר דינם על הגזל.
ענה לשאלתו.

י. יג קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חסד מפניהם. והנני משחיתם את הארץ
גמ' סנהדרין ק"ח ע"א: א"ר יוחנן: בא וראה כמה גדול כחה של חסד שחיי
דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפסחו ידיהם
בגזל, שנ' "כי מלאה הארץ חסד מפניהם והנני משחיתם את הארץ".

- 1) מה ההבדל בסגנון בין דברי רש"י לפסוקנו (ע' נטאלה ג')
לכין מקורו הם דברי הגמרא האלה?
(השוה לדרכו של רש"י בעבוד מקורותיו
גליון יחורו תש"ד "גדול חסד").

2א) היכן מצינו בחמילותינו הגלגלת הגזל כגדול מכחמיה?

הטענות המסומנות א קטות והמסומנות בא קטות בלתי, יענה כל אחד לפי דעתו.
קאלות וגם תשובות יש לסלוח לנחמה ליובקין, קריש משה ירושלמי.